

JAKOBI ÁKOS – SZABÓ MARIANN
– MISZLIVETZ FERENC – MORVAY SZABOLCS

A területi stratégiai gondolkodás egy lehetséges komplex közelítése: a „Kreatív Város Fenntartható Vidék” koncepció friss tapasztalatai

A possible complex approach to regional strategic thinking: recent experiences of the „Creative City Sustainable Regions” concept

•
SZERZŐK:

JAKOBI ÁKOS, egyetemi docens és senior kutató, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Regionális Tudományi Tanszék, Felsőbbfokú Tanulmányok Intézete Kőszeg, jakobi.akos@ttk.elte.hu, ORCID: 0000-0001-9624-7785

SZABÓ MARIANN, tanszékvezető-helyettes, egyetemi adjunktus, BME Környezetgazdaságtan és Fenntartható Fejlődés Tanszék, szabo.mariann@gtk.bme.hu, ORCID: 0000-0002-7501-949X

MISZLIVETZ FERENC, főigazgató, Felsőbbfokú Tanulmányok Intézete Kőszeg, ferenc.miszlivetz@iask.hu

MORVAY SZABOLCS, adjunktus és kutató, Széchenyi István Egyetem Albert Kázmér Mosonmagyaróvári Kar Területi Tudományi és Vidékfejlesztési Tanszék, Felsőbbfokú Tanulmányok Intézete Kőszeg, szabolcs.morvay@iask.hu

JEL kód: R58

Kulcsszavak: kreativitás • endogén fejlődés • fejlesztési stratégiák
• reziliencia • Szigetköz

Absztrakt: A régiókat érő külső sokkhatások, stresszhelyzetek miatt felértékelődik a területi stratégiai gondolkodás erősítése. Írásunkban a Kreatív Város Fenntartható Vidék koncepció stratégiai összetettségét és a komplex közelítés gyakorlati megvalósíthatóságának tapasztalatait mutatjuk be, illetve azt, hogy Rechnitzer professzor úr szellemi öröksége milyen sok ponton találkozott ezzel az összetett programmal. Alátámasztásul az *Insula Magna: Táj, víz és hang a Szigetközben* című kutatási anyagot és a mögötte húzóódo interdiszciplináris közeget mutatjuk be, amelynek formálásában professzor úr vezető szerepet vállalt. Intézetünk fejlődésében professzor úr munkássága kezdetektől alapot adott az endogén erőforrásokon alapuló, a helyi, régi gyökerű adottság-elemek kiaknázását elősegítő fejlesztéspolitikai elképzelés és programok megfogalmazásának, ugyanakkor a kölcsönös egyetértés egyértelműen a közös munkában csúcsosodott ki.

AUTHORS:

ÁKOS JAKOBI, Associate Professor and Researcher, Eötvös Loránd University Department of Regional Science, Institute of Advanced Studies Kőszeg, jakobi.akos@ttk.elte.hu, ORCID: 0000-0001-9624-7785

MARIANN SZABÓ, Deputy Head of Department, Assistant Professor, Budapest University of Technology and Economics Department of Environmental Economics and Sustainability, szabo.mariann@gtk.bme.hu, ORCID: 0000-0002-7501-949X

FERENC MISZLIVETZ, Director General, Institute of Advanced Studies Kőszeg, ferenc.miszlivetz@iask.hu

SZABOLCS MORVAY, Assistant Professor and Researcher, Széchenyi István University Faculty of Agricultural and Food Sciences Department of Regional Science and Rural Development, Institute of Advanced Studies Kőszeg, szabolcs.morvay@iask.hu

JEL code: R58

Keywords: *creativity • endogenous development • development strategies • resilience • Szigetköz*

Abstract: *Due to external shocks and stresses affecting regions, strengthening of territorial strategic thinking becomes more important. In our paper, we present the strategic complexity of the “Creative City Sustainable Regions” concept, the latest experiences of the practical feasibility of complex approaches, and how Professor Rechnitzer’s intellectual heritage met this complex program at many points. In support of this, we present the volume of research outcomes entitled “Insula Magna: Land, Water and Sound in Szigetköz” and the interdisciplinary research behind it, in which Professor Rechnitzer played a leading role. From the very beginning, Professor Rechnitzer’s work at the Institute provided the basis for formulating the development policy*

concept and programs based on endogenous resources and promoting the exploitation of local, old-rooted endowment elements, but at the same time mutual understanding clearly culminated in the joint work of Szigetköz.

BEVEZETÉS

Rechnitzer János munkássága sok szálon kötődött a kőszegi Felsőbbfokú Tanulmányok Intézete (iASK, Institute of Advanced Studies Kőszeg) tudományos és szakmai tevékenységéhez. Tudományos tanácsadói munkája mellett motorja volt az intézet és a hazai egyetemi élet, s különösen a Széchenyi István Egyetem közötti kommunikáció erősítésének. Szellemi hagyatéka a területi politika elméleti és gyakorlati szempontjaira is kitér, amelyre az intézet korábban is gyakran támaszkodott, és amelyet a jövőben is törekszik aktívan ápolni. Jelen tanulmányunk mindezt több pontban is igyekszik alátámasztani, illetve bemutatni.

A Felsőbbfokú Tanulmányok Intézete által gondozott Kreatív Város Fenntartható Vidék (röviden Kraft) koncepció és program épp olyan elemek szimbiotikus fejlesztését tűzte ki céljául, amelyeket Rechnitzer professzor is előszeretettel hangsúlyozott tanulmányaiban. Az endogén erőforrások, a hely szelleme (Rechnitzer et al., 2013), a területi tőke (Rechnitzer, 2016) vagy a kreativitás (Kézai – Rechnitzer, 2022) mind olyan összetevők, amelyek az intézet által képviselt Kraft program alapelemei között említhetők.

Rechnitzer professzor vezető szerepet vállalt az intézet legutóbbi nagyszabású kutatási programjában, az Insula Magna projektben is, amelynek keretében egyik hazai kistájunk, a Szigetköz került a kutatók vizsgálati homlokterébe. Az Insula Magna kutatási projekt eredménye egy olyan kutatási anyag lett, amelyen a Felsőbbfokú Tanulmányok Intézete, valamint a Széchenyi István Egyetem kutatói közösen dolgoztak az elmúlt években. A középpontban a Szigetköz mint „kultúrtáj” sokszempontú elemzése, a térség komplex, a fenntartható vidék és a kreatív város kulcsfogalmak megközelítésének keresztműzében elhelyezkedő fejlesztési törekvése állt (Jakobi et al., 2024).

Ez a Kraft program eszközszerét hasznosító gyakorlati kutatás 2021-ben indult, és ez évtől kezdve Rechnitzer János tudományos és emberi kiválósága formálta, alakította a Szigetköz térség vizsgálatának dimenzióit, a régió nemcsak gazdasági, de társadalmi, sőt kulturális revitalizációjának jövőképe meghatározta a kutatás irányait, lendületét. E munka tapasztalatait érdemes itt, összefoglaló jelleggel bemutatni, mint Rechnitzer professzor úr talán utolsó nagy szellemi utazásának örökségét, ami szintén hozzájárulhat emlékének méltó megőrzéséhez.

A KREATÍV VÁROS FENNTARTHATÓ VIDÉK KONCEPCIÓ ELVI ALAPJAI

A Kreatív Város Fenntartható Vidék koncepció, illetve módszertan meghatározó alapgondolata az, hogy egy régió fejlesztéseinek, beruházásainak sikere döntő mértékben a térség gazdasági és társadalmi szereplőinek hatékony együttműködésétől függ. Ez az integratív

szemlélet és új típusú kulturális közeg a jövőbeni sikerek, valamint a társadalmi-gazdasági és ökológiai fenntarthatóság együttes megteremtésének a kulcsa. A 2012-ben megfogalmazott, majd 2013-ban publikált koncepció (Miszlivetz – Márkus, 2013) az endogén növekedélmélet, a fenntarthatóság, illetve a területi tőkeelméletek közelítésmódjait ötvözi. A koncepció egyik központi eleme az a tőkeformáció, amelyet Rechnitzer János is területi tőkeként (illetve az azt körülvevő innovációs milióként) azonosított a kulturális tőke, a gazdasági tőke és a társadalmi tőke halmazainak metszeteként (Rechnitzer, 2016, 2017). Ezekhez kapcsolta hozzá, mintegy kiegészítésként a szellemi tőke, a kreatív tőke, a humán tőke, a szervezeti tőke, valamint a kapcsolati tőke kisebb részhalmozait, amelyek aztán a Kraft koncepció formálódásában is visszatükröződtek.

Maga a Kraft koncepció a területfejlesztési kihívások, valamint a szereplői érdekek komplexitására reagálva egy integrált keretrendszerként került megalkotásra, amelyben a társadalmi-gazdasági, kormányzati, továbbá a helyi és kiemelten a kulturális szereplők hatékony együttműködésére helyeződik a hangsúly. A fejlesztések háttérben az egyéni és közösségi (vállalati, városi, egyetemi, civil társadalmi), és gyakran egyoldalú ágazati szemléletet tükröző érdekek konszenzusra törekvő ütköztetése és egyidejű figyelembevétele a cél. Mindezt a hosszú és középtávú fejlesztési célok komplex és mélyreható megértése alapozza meg, következésképp a Kraft elgondolás egy jövőbe tekintő stratégiai eszközként is értelmezhető. Rechnitzer Jánosnak a stratégiai szemléletű területi tervezésről írt gondolataival (Rechnitzer – Smahó, 2011) szinte teljesen egybeesik a Kraft elméleti közelítése. Rechnitzer professzor szerint ugyanis a területi stratégiai gondolkodás jövőbe tekintő, kreatív, rugalmas, aktív, akciókra épülő, változásorientált, illetve tartós sikerekre törekvő. A területi stratégiai szemlélet lényege továbbá a területfejlesztés és alrendszeri közötti konzisztencia megteremtése, ahol a fejlesztések nem követik, hanem alakítják a folyamatokat, s mindez a Kreatív Város Fenntartható Vidék elgondolásra is tökéletesen jellemző.

A Kraft koncepció emellett nemcsak egy fejlesztési iránymutatás, de egy helyzetfeltáró és döntéselőkészítő módszertan is. A Kraft mérési módszertan következőképp a lakosság, a munkavállalók és a helyi gazdasági szereplők életminőségének, valamint a vállalatok minőségi munkaerőigényének és fenntarthatóságának együttes figyelembevételével méri egy régió potenciálját a gazdaság fejlesztésében és (közvetetten) a versenyképesség növelésében. Ez a megközelítés a minőségek három csoportját foglalja magában, avagy a Kraft koncepció a fentieknek megfelelően három fontos potenciálra épít. Az első a kreatív és innovációs potenciál, valamint az új tudás létrehozásának képessége, amely a megszokott gondolkodást túlhaladva, a „dobozból kilépve” az új ötletek, új megoldások révén biztosítja a fejlődést. A második a társadalmi és kapcsolati tőke, a hálózatok kínálta lehetőségek, valamint az együttműködési képességek és készségek állandó fejlesztésében rejlő potenciál, amely a fejlesztésekhez szükséges együttműködések bázisát képezi. Végül a harmadik a fenntarthatósági potenciál, amely a fejlesztések társadalmi, gazdasági és ökológiai fenntarthatóságát garantálja.

A Kraft koncepció a kreativitást és az innovációt kulcstényezőként értelmezi. A társadalmi értékek kreatív potenciálja mellett vizsgálja a kreatív munkaerő jelenlétét és tendenciáit, valamint magát a kreatív iparágat mint gazdasági szektort is. A kreativitást ráadásul a tudástermelés legfontosabb feltételei közé sorolja, amely perspektivikusan a helyi társadalom általános fejlődésének egyik záloga lehet. Az épített és természeti erőforrásokkal való

gazdálkodásban rejlő potenciál mérése továbbá segít feltárni a kreativitás elterjedésének új területeit és a gazdasági ösztönző módokkal való kapcsolatát. Mindez Rechnitzer professzor több elméleti és empirikus tanulmányának megállapításával is egybecseng (Rechnitzer, 2008; Kézai – Rechnitzer, 2022), illetve jó alapot kínál arra, hogy a helyi, régi gyökerű adottság-elemeket a fejlesztéspolitika (újra) felismerje és sikeresen hasznosítsa. E koncepció szerint érdemes átgondolni és újra előtérbe állítani azokat a „puha tényezőket” (kreativitás, innovációs képesség, új tudás létrehozása, tudásátadás, bizalom, együttműködési készség), amelyek képesek lehetnek az alternatív fejlesztési irányok bázisait kialakítani.

A fentebb leírt bevezetőkön túl a Kraft koncepció módszertani alapelemeiről a Comitatus folyóirat hasábjain részben már korábban is olvashattunk (Gaál et al., 2019), a komplexitás megértéséhez azonban a gyakorlati tapasztalatok értékelésén keresztül vezet a legmegfelelőbb út.

A STRUKTURÁLT KOMPLEXITÁS GYAKORLATI PÉLDÁJA: AZ INSULA MAGNA PROJEKT

Az Insula Magna kutatási projekt vizsgálati fókuszában a XIV. századi térképeken még Insula Magna (Nagysziget) latin megnevezéssel illetett kistáj, sziget helyezkedik el, és célkitűzései között szerepel a Szigetköz-Csallóköz térségének hosszútávú, sok szempontú, valamint határon átnyúló együttműködésekben is testet öltő fenntartható fejlesztése. A Kraft elméletre épülő projekt a térségfejlesztést nem pusztán a gazdasági növekedés előmozdításában látja, hanem a térségek, tájak, települések saját adottságai, értékei, belső – endogén – erőforrásai feltárásában, aktivizálásában, és olyan helyi értékek megvilágításában, mint a természeti, épített és kulturális örökség, valamint az együttműködések ösztönzése, illetve a fejlődés fenntartható módú serkentése.

A strukturált komplexitás leginkább a kutatási elveket és eredményeket összefoglaló kötet szerkezetét követve érthető meg (Jakobi et al., 2024), így jelen írásunkban is ennek mentén haladunk. A nyitó fejezet e szemléletmód és szempontrendszer lényegi elemeit mutatja be, amely egyben kifejti a Kraft koncepció szakmai alapjait, és az elmúlt időszak során felhalmozódott tapasztalatokat. Meg kell értenünk, hogy napjainkban olyan kihívásokkal és turbulens folyamatokkal nézünk szembe térségeink, településeink (klímaválság, világjárvány, gazdasági válságok), amelyek mintegy égetően szükségessé teszik a helyek, régiók ellenállóképességének, – a szakzsargonban előszeretettel használt szóval kifejezve – rezilienciájának a növelését, amelyben rendkívüli szerepe van az endogén erőforrásoknak, voltaképpen a locus (helység) saját erejének, eredeti adottságainak, valamint a múltban gyökerező, épített, illetve kulturális örökségének és emlékeinek.

E múltban gyökerező regionális erőforrásoknak a feltáró munka nyomán történő bemutatása a kutatásokat összefoglaló tanulmánykötet első nagy egységében, a Történelem és kulturális örökség nagyfejezetben kezdődik. Ebben a fázisban a kistajat megismerhetjük földrajzi minőségében, elhelyezhetjük a térben – sőt megszerethetjük –, és megérthetjük azt, hogy miért is kutatták oly sokan ezt a területet. Megismerhető, hogy miként foglalták el, vették birtokba első állandó lakói, valamint milyen viszontagságot jelentettek számukra az árvizek, a természet zabolatlansága, amely bár állandó küzdelmet követelt, ugyanakkor

páratlan halászati lehetőséget – éltető forrást – kínált, és a zord körülmények révén a külső veszélyektől, támadásoktól való védelmet. Értékelésre kerül, hogy e múlt hogyan formálja ki végtére is azt a regionális identitást, amely a Szigetköz semmihez sem fogható szellemi öröksége.

A következő rész (munkafázis) a Szigetközt mint kultúrtájat azonosítja, és ezen belül a szervesen kifejlődött kultúrtáj kategóriába sorolja, amely által értékközpontú megközelítést, értékkeltározást végez el a vizsgált kistáj esetében. Ez a fejezet ugyanakkor nemcsak a természeti környezetet emeli ki értékként, hanem a kultúrát, a kulturális színtereket és objektumokat is, amelyeket az épített örökség, a tárgyi kulturális örökség, illetve a szellemi kulturális örökség is megtestesít itt, és ami a térség stratégiai fejlesztésének kiváló táptalaja is egyben. Az anyaggal világos képet kapunk az egyébként sokak által szkeptikusan értelmezett kérdéstről, hogy hogyan lehet a kultúra a területfejlesztés kiindulópontja, hogyan válik a kultúra területfejlesztő erővé.

A következő lényegi részek az épített örökségre helyezik a hangsúlyt, és annak Szigetközben megjelenő potenciálját tárgyalják. Eligazodhatunk nemcsak a kulturális örökség fogalmi értelmezésében – amely ugyanakkor ingoványos és sokféleképpen definiált –, de az épített örökség szerepéről is tájékozódhatunk a területi-közösségi rezilienciában mutatkozó jelentősége hangsúlyozásával. Ez a munkarész rávilágít azokra a kapcsolódási pontokra, aspektusokra, szférákra, amelyekre az épített örökségnek hatása van, illetve amelyekben kiadási pontként funkcionálhat.

A következő három alfejezet az ún. „hangtájképek” bemutatásával foglalkozik, amelyek a Kraft koncepció metaforikus megfogalmazásai a (zene)művészeti kulturális közeg és az élhető helyi környezet értelmezésére. Ez a rész foglalkozik a Szigetköz természeti-társadalmi hangjainak megragadásával, azok értékéretté váló értelmezésével. A kutatási anyagokból kiderült, hogy a hang szintén olyan érték a Szigetköz természeti világában, amelyet érdemes óvni, és megmutatni szélesebb közönség felé. Ezek a munkák másrészt azzal is foglalkoznak, hogy hogyan lehet hangzótá, hallhatóvá tenni a Szigetközben összegyűjtött információkat.

A strukturált komplexitásban gondolkodó kutatás második nagy egysége A víz és a föld, avagy a szigetközi táj című rész volt, amelyben elsőként a Szigetköz és Bős-Nagymaros párhuzamos történetéről lehetett tájékozódni. A Szigetköz hullámterének utóbbi években történt revitalizálása optimizmusra ad okot, bár a további teendőket is feltárták a kutatók, amelyek a duzzasztóművel kapcsolatban adósságként még fennállnak. A cél, hogy a szigetközi ártér és a Bős-Nagymaros Vízlépcsőrendszer több évtizedre visszanyúló történetében eligazítást kapjunk, és a tanulságot le tudjuk vonni az ügy kapcsán.

A következő rész már a vízgazdálkodás társadalmi kihívásaival foglalkozik, Európa legnagyobb szárazföldi deltájának, a Szigetköz-Csallóköz folyóág-rendszernek a változásai kapcsán. Hangsúlyozható, hogy a Szigetköz esetében az emberi beavatkozás szükséges, ugyanis a természeti folyamatok – főként a klímaváltozás – alakulása radikális következményeket vetít előre ebben a térségben is, amelyre különböző forgatókönyveket is fel lehet vázolni.

A fentiekhez illeszkedően kutatási anyag egy Regionális Ökológiai és Fejlesztési Tudásközpont létrehozására tesz átfogó, jól megalapozott javaslatot. Az intézmény a Szigetköz mint mintatársaság, társadalmi, gazdasági, illetve környezeti folyamatait vizsgálja tudományos módszerekkel. Ugyanakkor számos olyan funkciót is magára vállalna, amely hozzájárul

rulna az ország kutatói kultúrájának nemzetköziesítéséhez, határon átnyúló tudományos kapcsolatok fejlesztéséhez, mely funkciók együttese egy komplex tudásközpontjának vízióját jeleníti meg előttünk (nem utolsó sorban Rechnitzer János szellemi örökségét is követve).

A következő rész a szigetközi földhasználat múltjáról, jelenéről és fenntartható jövőjéről szól, ahol olyan „alapszolgáltatások” kerülnek a figyelem középpontjába, mint az egészséges és olcsó élelmiszer, biztonságos ivóvíz és kellemes környezet. A helyzetfeltárás itt a terület, illetve a táj felszínborítására vonatkozik, ami alapján a résztvevő kutatók elemezték a regisztrálható változásokat, továbbá a térségre vonatkozóan vizsgálták a földminőséget, a termőterületek produktív képességét.

A strukturált komplexitás következő lépcsőfokaként A Szigetköz társadalma és gazdasága című nagyfejezet szakirodalmi forrásokra és empirikus kutatásra támaszkodva elemzi a kistáj gazdasági jellemzőit. Míg a korábbi helyzetfeltáró gazdaságelemző dokumentumok is tesznek javaslatot a térség gazdaságfejlesztésére vonatkozóan, addig e fejezet kiemeli a turizmus, valamint a mezőgazdaság szektorait, amelyek fejlesztése még jelentős potenciált tartogathat a térség gazdasági prosperitása tekintetében. A helyi kreatív és kulturális iparral foglalkozó részekben olyan kérdésre kapunk válaszokat, mint az itt fellelhető kreatív tevékenységek típusai, a kreatív szereplők e térségbe vonzásának meghatározó tényezői, illetve lehetséges kreatív és kulturális fejlesztési irányok. Egy lényeges rész a szigetközi lakosság demográfiai, illetve társadalmi strukturális sajátosságaival foglalkozik. Ezen elemzésekhez nemcsak statisztikai források álltak rendelkezésre, hanem egy lakossági kérdőíves felmérés eredményei is forrásként szolgáltak. Az adatok alapján kirajzolódhatnak azok a népesedési folyamatok, amelyek területileg erősen heterogén módon zajlanak, és az elmúlt hat évtized tekintetében markánsan elhatárolható szakaszokra különíthetők el. A két központ, Győr és Mosonmagyaróvár a belső migráció gravitációs mezői, míg a községek a népességszökkenés elszenvedői voltak több évtizeden keresztül. A kistáj urbanizációs folyamatiban kiemelhető, hogy itt három város (Győr, Mosonmagyaróvár és Pozsony) vonzástera is érvényesül, amelyek egyébként eltérő nagyságúak és különböző funkciókkal rendelkeznek. Lakossági kérdőív is segítette a szuburbanizáció vizsgálatát a térségben, amelynek elemzése alapján a szuburbanizációs tendenciák egyértelműen kirajzolódtak. A kutatómunka ehhez igazodóan egy olyan tájterv kidolgozását javasolja a térségben, amely által az új lakóterületek kevésbé veszélyeztetik a sziget élővilágát. Egy következő rész (munkafázis) városmorfológiai kontextusban értékeli a 33 szigetközi község, illetve a két közeli város – Győr és Mosonmagyaróvár – adottságait. Ez a fajta vizsgálódás a fejlesztési stratégiák részét képezheti, amely alapján a Szigetközre vonatkozóan is látható, hogy a településhierarchia kiegyenlítetlen, a községek egy része agglomerációban található, némely falvak „összenövőfélben” vannak, térbeli hierarchiájuk megváltozik. Ugyanakkor a községek esetében fejlődési potenciál is tetten érhető, méghozzá a hierarchia „üres” szintjeinek betöltésével, azaz decentralizációval. A következő rész már inkább a társadalmi kérdésekhez kapcsolódóan a civil szférával, a civil társadalommal foglalkozik a Szigetköz vonatkozásában. A civil aktivitás, civil szervezetek, azok kezdeményezései, mozgalmi, közösségteremtő képessége ugyanolyan térségfejlesztő erő, mint más – például gazdaságfejlesztési – törekvések. Azonban a civil szektor számos problémával néz szembe hazánkban, amelyeket ebben a strukturált komplex rendszerben tudunk igazán elhelyezni. A következő részek erre reflektálva a térségfejlesztés kiváló eszkö-

zének tekintik a területi tőke elemek felhasználását, mint például a hálózatok, együttműködések kiaknázását, vagy éppen a meglévő adottságok koncepcionális összehangolását. A térségi fejlesztés sikertényezői Szigetközre vonatkozóan az oktatás, a képzés, a kultúra, a gazdasági tőke és a társadalmi tőke lehetnek. A harmadik nagyfejezet végül a Szigetköz szociális hálózatának helyzetét ismerteti, minek során megismerhetjük a szociális ellátások és szolgáltatások, az egyenlő esélyű hozzáférés, vagy a társadalmi vállalkozások helyi állapotát és lehetőségeit.

Az Insula Magna projektet és a strukturált közelítés friss tapasztalatait összefoglaló negyedik és egyben záró nagyfejezete A Szigetköz „kraftosodása”: arccal a Csallóköz felé címmel önmagában is sejteti, hogy a kutatási program nem zárult le, folytatása a Csallóközben hasonlóan kiterjedt vizsgálati dimenziókat tartogathat még. A kutatási anyag ehhez igazodóan először azt mutatja be, hogy a Kraft koncepció szempontrendszere miként tükröződik vissza az Insula Magna kutatási programban. A lezárult kutatási projekt eredményeinek értékelése alapján összeállt az a fejlesztési csomag, amely a jövőben igazolhatja a Kraft program céljainak és szemléletének regionális léptékű relevanciáját, a vizsgált kistáj térségében, illetve folytatásként a Csallóközben. Példák is gyűjthetők a térség községeinek fejlesztési programjaiból: a kutatásban részt vett települések számos fejlesztésről, beruházásról számoltak be, amelyek az elmúlt években valósultak meg, amelyek alapján összefoglaló, trendeket láttató összkép állítható össze a térség településeinek fejlesztési felfogásáról, lehetőségeiről, a beruházások típusairól, célterületeiről. Olyan területek azonosíthatók itt, mint az infrastrukturális beruházások, épületek felújítása, falukép, rekreációs-sport parkok, közösségi terek, piac-vásártér, turisztikai beruházások. A kutatási anyag végül a Duna szlovákiai oldalára pillant át, és ezzel megelőlegezi a Szigetköz kutatás folytatásának lehetőségét, lehetséges irányait, izgalmát. Itt derülhet fény a még ki nem aknázott lehetőségekre, amelyek további lendületet adhatnak a térség fejlődési pulzáálásának.

ÖSSZEGZÉS

Összefoglaló írásunkkal a Kreatív Város Fenntartható Vidék koncepció stratégiai összetettségét, illetve a komplex közelítés gyakorlati megvalósíthatóságának legfrissebb tapasztalatait igyekeztünk bemutatni, valamint azt, hogy Rechnitzer professzor úr szellemi öröksége milyen sok ponton találkozott ezzel a komplex programmal. A példaként részletezett Insula Magna: Táj, víz és hang a Szigetközben című kutatási anyag egyfelől – a részfejezetek számából következően is – kutatók széles körét mozgatta meg, akik tudásuk legjavát és óriási energiákat fektettek a Szigetköz térség kutatásába. Másfelől rendkívül sokszínű elemzési paletta született meg, amely mégis egybehangzóan illeszkedik a Kraft koncepció gondolatvilágához, és amelyek fémjelzik a régiók társadalmi, gazdasági, kulturális és még sok más szempontú minőségének összetettségét. Meggyőződésünk szerint a Kraft kutatási elképzelés olyan regionális elemzési és fejlesztési eszköztárral és szemléletmóddal szolgál, amely a hazai és nemzetközi területfejlesztési szakma számára jelentős hozadékot kínál, és talán, ami fontosabb, ösztönző erővel bíró iskola- és hagyományteremtő program lehet. Köszönhető mindez, többek között, Rechnitzer János tudományos-szakmai kontribúcióinak is, amelyek tartalmi elemeit újra és újra fel fogja használni és idézni fogja kutatói közösségünk.

IRODALOMJEGYZÉK

- Gaál Zoltán – Szabó Lajos – Szabó Mariann – Zilahy Gyula: *Kreatív város – fenntartható vidék*, Comitatus, 2019/29, 47–65.
- Jakobi Ákos – Mislivetz Ferenc – Rechnitzer János (szerk.): *Insula Magna: Táj, víz és hang a Szigetközben*, Budapest, 2024 (kiadás alatt).
- Kézai Petra Kinga – Rechnitzer János: *A kulturális és kreatív ipar társas vállalkozásainak teljesítménye a magyar nagyvárosokban, 2008–2018*, Területi Statisztika, 2022/2, 218–248. <https://doi.org/10.15196/TS620204>
- Mislivetz Ferenc – Márkus Eszter: *A Kraft index – Kreatív városok - fenntartható vidék*, Vezetéstudomány, 2013/9, 2–21. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2013.09.01>
- Rechnitzer János: *A regionális fejlődés új erőforrása: a tudás*, in: Baranyi Béla – Nagy János (szerk.): *Regionalitás, területfejlesztés és modernizáció az Észak-alföldi régióban*, Debrecen, 2008, 31–44.
- Rechnitzer János: *A területi töke a városfejlődésben: A Győr-kód*, Budapest–Pécs, 2016, 270.
- Rechnitzer János – Smahó Melinda: *Területi Politika*, Budapest, 2011, 456.
- Rechnitzer János – Somlyódy Péter – Kovács Gábor (szerk.): *A hely szelleme – a területi fejlesztések lokális dimenziói: A Fiaatal Regionalisták VIII. Konferenciáján elhangzott előadások*, Győr, 2013, 677.

INTERNETES FORRÁSOK

- Rechnitzer János: *A regionális tudomány dualitása*, MRTT Vándorgyűlés, Mosonmagyaróvár, Plenaris előadás, 2017. október 19-20. Elérhető: <https://www.mrtt.hu/vandorgyulesek/2017/plenaris/rechnitzer.pdf> (Letöltés ideje: 2024.06.11.)

•
Philippe Vacher (F)